

Λόγοι πρό τῆς ἀγχόνης

Τὸ χριστομίμητον μαρτύριον τοῦ ἔθνοϊερομάρτυρος Πατριάρχου Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ε΄ (†1821) κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας

Ἡ μεγάλη ἐθνικὴ καὶ πνευματικὴ παρακαταθήκη τοῦ ἔθνοϊερομάρτυρος Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ε΄, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ φρικτὸ καὶ χριστομίμητο μαρτύριό του, εἶναι καὶ οἱ διασωθέντες ἀνεπανάληπτοι καταγεγραμμένοι λόγοι του πρό τῆς ἀγχόνης τοῦ μαρτυρίου, κατὰ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα τοῦ ἔτους 1821.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1820 εἶχαν ἤδη ἀρχίσει οἱ φήμες ὅτι ἐκινδύνευε ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄, ἐπειδὴ οἱ Ὄθωμανοὶ θεωροῦσαν αὐτὸν ὡς δρῶντα μυστικῶς ἐναντίον τῆς Ὑψηλῆς Πύλης.

Ἐκεῖνος δὲ στὶς προτροπὲς τῶν φίλων του, οἱ ὁποῖοι τὸν συμβούλευαν νὰ φύγει ἐγκαταλείποντας τὸν θρόνο καὶ τὸ ποίμνίό του, ἀπαντοῦσε: **«Μόνον ὁ μισθωτός, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ποιμένας, φεύγει ὡς δειλός. Ἄς γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου».**

Στὸν δὲ Παπαρρηγόπουλο, ὁ ὁποῖος τὸν προέτρεπε εὐθέως καὶ ἐπιμόνως νὰ φύγει ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ νὰ σωθεῖ, εἶχε ἀπαντήσῃ δακρυσιμένος:

«Πηγαίνετε στὴν εὐχή μου καὶ μὴ σκέπτεσθε ἐμένα. Τὸ τέλος μου ἀπεφασίσθη ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ νὰ γίνῃ τὸ θέλημά Του».

Ἀπὸ τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1821 ἐπιφανεῖς Ἕλληνες καὶ ξένοι πίεζαν τὸν Πατριάρχη νὰ φύγει, γιὰ νὰ σωθεῖ, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲ σθεναρὴ φωνὴ ἀνταπαντοῦσε πρὸς πάντας:

«χρεωστοῦμε νὰ ποιάνουμε καλῶς τὰ ποίμνιά μας καὶ ἐὰν τύχει νὰ συμβεῖ ἀνάγκη, νὰ κάνουμε ὅπως ἔπραξε ὁ Ἰησοῦς γιὰ ἐμᾶς προκειμένου νὰ μᾶς σώσει, δηλαδὴ νὰ θυσιαστοῦμε. Σωθεῖτε ἐσεῖς, διότι ἔχετε καὶ ἡλικία καὶ ἰκανότητα καὶ κοινωνικὴ θέση, γιὰ νὰ ὑπηρετήσετε

την Πατρίδα. Μή προτρέπετε όμως, ἐμὲ σὲ φυγή. Τότε μάχαιρα θὰ διέλθει τὶς ρύμες καὶ τὶς ὁδοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν λοιπῶν πόλεων τῶν χριστιανικῶν ἐπαρχιῶν. Μοῦ ζητεῖτε μεταμφιεζόμενος νὰ καταφύγω σὲ πλοῖο ἢ νὰ σωθῶ μέσα στὴν οἰκία οἰουδήποτε φίλου πρέσβεως γιὰ ν' ἀκούσω πῶς στὶς ὁδοὺς οἱ δήμιοι κατακρεουργοῦν τὸν χηρευόντα λαό;

Ὅχι, εἶμαι Πατριάρχης, γιὰ νὰ σώσω τὸ ἔθνος καὶ ὄχι γιὰ νὰ ὠθήσω τὸ γένος μου σὲ ἄγρια καταστροφή.

Ὁ θάνατός μου ἴσως ἐπιφέρει μεγαλύτερα ὠφέλεια παρ' ὅση ἡ ζωὴ μου. Οἱ ξένοι χριστιανοὶ ἠγεμόνες δὲν δύνανται παρὰ νὰ ἐκπλαγοῦν μὲ τὸν ἄδικο θάνατό μου καὶ δὲν θὰ παρέλθουν ἴσως ἀδιάφοροι πρὸ τῆς ὕβρεως ταύτης, τὴν ὁποία στὸ πρόσωπό μου θὰ ὑποστεῖ ἡ πίστη τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες, οἱ ἄνδρες τῶν ὄπλων, θὰ μάχονται μὲ μεγαλύτερη μαρτία, ἢ ὁποία συχνὰ δωρίζει τὴν νίκη τῆς ἐλευθερίας.

Ἀναμένετε μὲ ὑπομονὴ ὅ,τι καὶ ἂν μοῦ συμβεῖ. Δὲν θὰ θελήσω ὅμως ποτὲ νὰ γίνω χλεύασμα τῶν ζώντων. Δὲν θ' ἀνεχθῶ, ὥστε διερχόμενος στὶς ὁδοὺς τῆς Ὀδησοῦ, τῆς Κέρκυρας ἢ τῆς Ἀγκῶνος νὰ μὲ δακτυλοδείχνουν, λέγοντας: «**Ἴδου ὁ φονεὺς Πατριάρχης**».

Ἄν δὲ τὸ ἔθνος μας σωθεῖ καὶ θριαμβεύσει, εἶμαι πεπεισμένος ὅτι θὰ μοῦ ἀποδώσει θυμίαμα ἐπαίνου καὶ τιμῆς, διότι ἐξεπλήρωσα μέχρι τέλους τὸ καθήκον μου. Τετάρτη φορὰ δὲν θὰ ὑπάγω στὸν Ἄθωνα (Ἅγιο Ὄρος). Δὲν θέλω».

Ὅταν ἄκουσαν τοὺς λόγους αὐτοὺς οἱ Ἀρχιερεῖς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔμειναν ἐκπληκτοὶ καὶ ἄφωνοι.

Μόνον ὁ **Μητροπολίτης Δέρκων Γρηγόριος** ἐπέμεινε ὅτι ὁ Πατριάρχης καὶ Ἐθνάρχης τοῦ Γένους ἔπρεπε νὰ σωθεῖ πάση θυσίᾳ. Τότε ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος εἶπε κατ' ἰδίαν στὸν Μητροπολίτη Δέρκων:

«**Καὶ ἐγὼ ὡς κεφαλὴ τοῦ Ἔθνους καὶ ἐσεῖς οἱ Συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς, ἅπαντες ὀφείλουμε ν' ἀποθάνουμε γιὰ τὴν κοινὴ σωτηρία. Ὁ θάνατός μας θὰ δώσει δικαίωμα στὴν χριστιανοσύνη νὰ ὑπερασπίσει τὸ Ἔθνος μας ἐναντίον τοῦ τυράννου.**

Ἄλλ' ἂν ὑπάγουμε ἐμεῖς νὰ ἐνθαρρύνουμε τὴν ἐπανάσταση, τότε θὰ δικαιώσουμε τὸν Σουλτάνο, ὁ ὁποῖος ἤδη ἔχει ἀποφασίσει νὰ ἐξολοθρεύσει τὸ Ἔθνος».

Ἡ Ἐπανάσταση εἶχε ἀρχίσει τὴν 25ην Μαρτίου 1821 καὶ ἔφθασε καὶ τὸ Ἅγιο Πάσχα. Κατὰ τὴν ἑσπέρα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, 9 Ἀπριλίου 1821, περίπου 5.000 βάρβαροι στρατιῶτες ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀνατολίας εἶχαν περικυκλώσει τὰ Πατριαρχεῖα, ἀλλὰ δὲν ἐνοχλοῦσαν κανέναν.

Κατὰ τὸ μεσονύκτιο ὁ Πατριάρχης κατῆλθε στὸν Πατριαρχικὸ Ἱερὸ Ναό.

Ἀπαθῆς, ἀτάραχος καὶ γαλήνιος ὡσὰν νὰ μὴ συνέβαινε τίποτε, ἐτέλεσε τὴν Πανηγυρικὴ Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως, ἐκοινώνησε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, εὐλόγησε τοὺς παρόντες, εὐχήθηκε ὑπὲρ τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν ἐν θλίψει καὶ κινδύνοις πιστῶν δούλων τοῦ Ὑψίστου καὶ ἐδάκρυσε μόνον κατὰ τὴν στιγμὴν, πού ἀσπαζόταν τοὺς ἀδελφοὺς συλλειτουργοὺς αὐτοῦ Ἀρχιερεῖς.

Τὴν 10η Ἀπριλίου τοῦ 1821, Κυριακὴ τοῦ Πάσχα, ὁ μαρτυρικὸς Πατριάρχης Γρηγόριος, ἀφοῦ εὐλόγησε τοὺς βασανιστὲς του, ἀπαγχονίστηκε ὡς ὁ ἔσχατος τῶν κακούργων στὴν κεντρικὴ πύλη τῶν Πατριαρχείων, ἢ ὁποία ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερα παραμένει ἐσφραγισμένη.

Τὰ τελευταῖα πρὸ τῆς ἀγχόνης λόγια τοῦ Πατριάρχου ἀπεδείχθησαν προφητικά, διότι ὁ βάρβαρος καὶ ἀπάνθρωπος ἀπαγχονισμὸς τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε΄ ἐνίσχυσε τὴν ἀγωνιστικὴ θέληση τῶν ὀπλαρχηγῶν τοῦ ἀγῶνος καὶ ἐν γένει τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἀγωνίσθησαν σθεναρὰ γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς Πατρίδος.

Τέλος, εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, ὁ ὁποῖος ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὴ θυσία τοῦ Πατριάρχου, προέτρεπε πάντοτε τὰ παλληκάρια του:

«Χτυπᾶτε πολέμαρχοι, μὴ λησμονεῖτε παιδιά, τὸ σχοινὶ τοῦ Πατριάρχου».